

Jasminka Đojinčević*

Izvorni znanstveni rad

UDK 341.645:34.038

DOI: <https://doi.org/10.25234/pv/33297>

Rad primljen: 21. listopada 2024.

Rad prihvaćen: 20. ožujka 2025.

NAČELO RES JUDICATA U MEĐUNARODNOM PRAVU

Sažetak: Pojava sve većeg broja međunarodnih sudova koji ne čine hijerarhijski organiziran sustav dovodi do pitanja pravne snage njihovih odluka o istom pravnom pitanju. U tom kontekstu, predmet ovog rada pojašnjavanje je pojma načela res judicata kroz njegov prikaz u doktrini i praksi međunarodnih sudova te analiza opsega i učinka primjene ovog načela kada je o istom pravnom pitanju već donesena odluka između istih stranaka pred drugim međunarodnim sudom. Okolnost primjene različitih standarda u tumačenju i primjeni načela res judicata povećava rizik od preklapanja nadležnosti između njih. Stoga se u radu pokušava odgovoriti na pitanje utječu li, i ako da, u kojoj mjeri različiti pravni standardi tumačenja dosega načela res judicata na krhku koheziju, a posljedično i institucionalnu fragmentaciju međunarodnog pravnog sustava. Kako bi se jasnije definirali učinci načela res judicata, u radu se nastoje ukazati na iznimke te ih analizirati s obzirom na primjenu ovog načela. Konačno, rad pokušava razjasniti različita shvaćanja prisutna u doktrini o izvoru obveznosti ovog načela u međunarodnom pravu.

Ključne riječi: res judicata, izvori međunarodnog prava, opća načela prava, fragmentacija međunarodnog prava

1. UVOD

Postupnim osnivanjem sve većeg broja međunarodnih sudova, započeo je proces fragmentacije institucija, njihove prakse i pravnih standarda u donošenju obvezujućih odluka u sporovima između subjekata međunarodnog prava. Prije nego što je došlo do fragmentacije međunarodnih sudova, međunarodni sporovi mogli su se rješavati tek pred Stalnim arbitražnim sudu (dalje: PCA), a kasnije i pred Stalnim sudom međunarodne pravde (dalje: PCIJ) koji je u međuvremenu prestao postojati. Uz PCIJ, osnovan je u okviru Ujedinjenih naroda i Međunarodni sud (dalje: ICJ). Kasnije uspostavljanje sve većeg broja međunarodnih sudova omogućilo

* Jasminka Đojinčević, mag. iur., doktorandica Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, S. Radića 13, 31000 Osijek. E-adresa: jasminka.doc@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3606-6115>.

je donošenje odluka obvezujućih za stranke pri čemu ta tijela nisu povezana u hijerarhijski organiziran sustav na razini međunarodne zajednice. Naime, kroz nekoliko desetljeća osnovani su i brojni regionalni i subregionalni sudovi s nadležnošću donošenja obvezujućih odluka u sporovima vezanima za primjenu ugovora u okviru organizacija unutar kojih su doneseni, često vezani uz područje zaštite ljudskih prava.

Brojnost različitih područja ljudskih prava, kako glede ovlaštenika zaštite ljudskih prava, tako i u vezi sa sadržajem zaštite, kao i želja za regionalnim i subregionalnim nadzorom nad primjenom međunarodnih dokumenata s vremenom je zahtijevala uspostavljanje sve većeg broja mehanizama zaštite ljudskih prava. Njihova proliferacija je, međutim, izazvala bojazan u u vezi sa sukobom nadležnosti tih tijela kada je riječ o podnošenju zahtjeva između istih osoba glede istog predmeta spora. Uz to, nametnulo se i pitanje hijerarhijskog odnosa odluka međunarodnih sudova s obzirom na izostanak vertikalnog sustava nadzora kad je posrijedi poštovanje obveza od strane država ugovornica.

2. POJAM I ELEMENTI

Primjena načela *res judicata* (lat. presuđena stvar) u unutrašnjim pravnim porecima posljedica je vertikalnog sustava nadzora zakonitosti odluka sudova te usklađenja sudske prakse u vezi s pravnim standardima usvojenih u odlukama hijerarhijski viših sudova. Naime, kad je jedanput o nekoj pravnoj stvari presuđeno, tada pravni poredak više ne dopušta ponovno suđenje o toj istoj pravnoj stvari. Ovakav pristup pridonosi pravnoj sigurnosti jer sprječava vođenje novih sudskih postupaka, kao i sukob odluka o istoj pravnoj stvari.

Međutim, za razliku od unutrašnjih pravnih poredaka na razini međunarodnih sudova, u pravilu, ne postoji vertikalni sustav nadzora zakonitosti njihovih akata. Stoga se postavlja pitanje, kada i kako njihove odluke postaju *res judicata*. Uostalom, koje značenje se pridaje pojmu *res judicata* u međunarodnom pravu te je li to načelo obvezujuće za subjekte međunarodnog prava, a ako jest, koji je njegov izvor obvezatnosti?

U doktrini se o ovom načelu raspravlja kao o općem načelu prava priznatom od civiliziranih naroda.¹ Isto tako usvojeno je shvaćanje da odluka donesena od strane nadležnog suda,² kojom je formalno odlučeno s obvezujućim učinkom između stranaka,³ ima svojstvo *res judicata* te zbog toga sprječava da se pred međunarodnim sudskim ili drugim ugovornim tijelima vode sporovi o istom pravnom pitanju između istih stranka. Pri definiranju načela *res judicata* u međunarodnopravnoj doktrini poseže se za elementima tog načela utvrđenim u odlukama međunarodnih sudova.

1 James Leslie Brierly, *The Law of Nations: An Introduction to the International Law of Peace* (Oxford University Press, 1963), 63.

2 Peter R. Barnett, *Res Judicata, Estoppel, and Foreign Judgments: The Preclusive Effects of Foreign Judgments in Private International Law* (Oxford University Press, 2001), 11.

3 U tom smislu vidi Jesus Ezurmendia, "Res Judicata: A Gap Between Civil Litigation and Arbitration", (2020) 28(2), Nottingham Law Journal, 30 te Geir Ulfstein, "Individual complaints", u Helen Keller i Geir Ulfstein (ur.) *UN Human Rights Treaty Bodies: Law and Legitimacy*, (Cambridge University Press, 2012), 109. Slično, Amerasinghe primjenom načela *argumentum a contrario* zaključuje da sve dok ne bude nadležnog foruma da odlučuje u određenom sporu, svaki nadležni forum može o njemu odlučivati. Detaljnije vidi Chittharanjan Felix Amerasinghe, *Principles of the Institutional Law of International Organizations*, (Cambridge University Press, 2005), 200–201.

Jasno određenje elemenata koji odluci daju svojstvo *res judicata* u odnosu na neki drugi kasniji zahtjev dao je sudac Anzilotti u Odvojenom mišljenju uz odluku u predmetu Njemačka protiv Poljske od 16. prosinca 1927.⁴ koji se vodio pred PCIJ-om navodeći da postoje tri elementa za identifikaciju *res judicata* i to *persona*, *petitum* te *causa petendi*. Prema Anzilottiju, da bi bilo riječi o istoj pravnoj stvari moraju, s jedne strane, u postupku sudjelovati identične stranke,⁵ a s druge strane potrebno je utvrditi identitet predmeta spora.⁶ Da bi bilo moguće utvrditi identitet predmeta spora, potrebno je utvrditi identitet, kako to ističe Anzilotti, zahtjeva te razloge onog što se traži u zahtjevu. Sam zahtjev nije dostatan za utvrđenje da je o nekom predmetu odlučeno kao o *res judicata* jer on ne mora biti, sam po sebi, dovoljan za zaključak o opsegu onoga o čemu je odlučeno ranijom odlukom. Stoga, ako je zahtjev utemeljen na drugačijim razlozima od onih koji se ističu u novom zahtjevu, iako su zahtjevi identični, takav zahtjev neće dovesti do zaključka o presuđenoj stvari.

Potvrdu primjene ovih elemenata pri utvrđenju je li riječ o načelu *res judicata* dao je i ICJ u predmetu Nikaragva protiv Kolumbije u odluci od 17. ožujka 2016.⁷ Naime, ICJ je upravo ove elemente istaknuo nužnim za utvrđenje je li određena pravna stvar *res judicata*.⁸

Pred međunarodnim sudovima postoji tendencija uvažavanja odluka drugih međunarodnih sudova koje su stekle svojstvo *res judicata*. Pojam međunarodnog suda u praksi se široko tumači pa se proteže ne samo na međunarodne sudove već i na arbitražna tijela.

Još je u praksi PCA-e⁹ bilo izraženo shvaćanje o potrebi primjene načela *res judicata*. Tako je u jednoj od svojih prvih odluka, u predmetu Sjedinjene Američke Države (dalje: SAD) protiv Ujedinjenih Meksčkih Država (dalje: Meksiko) u odluci od 14. listopada 1902. vezano za imovinu Pobožnog fonda Kalifornije, PCA istaknula nužnost primjene načela *res judicata* u situaciji kada su na temelju ranije potpisane Konvencije o potraživanjima, te države 4. srpnja 1868. osnovale Mješovito povjerenstvo za potraživanja koje je 11. studenoga 1875. donijelo odluku, kasnije izmijenjenu odlukom arbitra od 24. listopada 1876. koju Meksiko nije poštovao.¹⁰ Naime, u sporu pokrenutom 1902. pred PCA-om SAD je zatražio tumačenje je li Meksiko vezan

4 Za Odvojeno mišljenje vidi Case Concerning Certain German Interests in Polish Upper Silesia, Interpretation of Judgments nos. 7 and 8 (The Chorzow factory), Dissenting opinion by M. Anzilotti, PCIJ, Series A.-No. 13, 23. Za odluku od 16. prosinca 1927. detaljnije vidi Interpretation of Judgments Nos. 7 and 8 Concerning the Case of The Factory at Chorzow, PCIJ, Judgment No. II, 16 December 1927, Series A.-No. 13.

5 Takav zaključak proizlazi primjerice iz odluke Case Concerning the Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador/Honduras: Nicaragua intervening), Judgment of 11 September 1992, I.C.J. Reports 1992, 351.

6 U tom smislu vidi i Bin Cheng, *General principles of law* (Stevens & Sons Limited, 1953), 343.

7 Question of the Delimitation of the Continental Shelf between Nicaragua and Colombia beyond 200 Nautical Miles from the Nicaraguan Coast (Nicaragua v Colombia), Preliminary Objections, Judgment of 17 March 2016, I.C.J. Reports 2016, 100.

8 *Ibid.*, paras 55, 124.

9 Stalni arbitražni sud bio je prvo stalno tijelo za rješavanje međunarodnih sporova između država, osnovan člankom 20. Prve haške konvencije o mirnom rješavanju sporova iz 1899. koja je usvojena na Prvoj haškoj mirovnoj konferenciji (revidirana je na Drugoj haškoj mirovnoj konferenciji održanoj 1907.) sazvanoj na inicijativu ruskog cara Nikolaja II. Smisao usvajanja Konvencije vidljiv je iz ruske note od 11. siječnja 1899. (30. prosinca 1898. prema julijanskom kalendaru) upućene od strane cara Nikolaja II.: "(...) With the object of seeking the most efficacious means for assuring to all peoples the blessings of real and lasting peace, and, above all, in order to put a stop to the progressive development of the present armaments, there appeared to be no obstacle in the way of the realization, at no distant date, of this humanitarian scheme." Za sadržaj ruske note od 11. siječnja 1899. (30. prosinca 1898.) vidi <https://avalon.law.yale.edu/19th_century/hag99-02.asp> pristupljeno 13. ožujka 2025. Za tekst Prve haške konvencije o mirnom rješavanju sporova iz 1899. vidi <<https://docs.pca-cpa.org/2016/01/1899-Convention-for-the-Pacific-Settlement-of-International-Disputes.pdf>> pristupljeno 13. ožujka 2025.

10 The Pious Fund of the Californias (The United States of America v The United Mexican States), PCA Case No. 1902-01.

odlukom arbitra Mješovitog povjerenstva za potraživanja iz 1875./76. i ako jest, koji iznos potraživanja mora platiti. PCA je zaključila da se načelo *res judicata* primjenjuje i na arbitražne odluke, a ne samo na odluke sudova koje su osnovale države. U skladu s tim, PCA je zaključila da je valjana odluka arbitra Mješovitog povjerenstva za potraživanja iz 1875./76., a primjenom načela *res judicata* zaključeno je da je Meksiko dužan platiti SAD-u neplaćene anuitete i nastaviti s njihovim plaćanjem.¹¹

I prije nego što je osnovan ICJ, ranije osnovan PCIJ¹² kroz svoje je odluke ili odvojena mišljenja izrazio shvaćanje o obvezatnosti primjene ovog načela. Primjerice, u predmetu Njemačka protiv Poljske u odluci 25. svibnja 1927.¹³ PCIJ je odlučio o predmetu spora, a potom je donio i odluku o tumačenju odluke br. 7 i 8.¹⁴ PCIJ-a od 16. prosinca 1927.¹⁵ vezano za smisao i opseg ovih dviju presuda. Pri tome je zauzeo shvaćanje da se tumačenjem njegove odluke „ne dodaje ništa odluci, koja je stekla snagu *res judicata*, a može imati samo obavezujuću snagu u granicama onoga što je presudom odlučeno“.¹⁶

Poslije je i u praksi ICJ-a ovo načelo primjenjivano radi utvrđivanja postoji li njegova nadležnost. Primjerice, ICJ je u predmetu Honduras protiv Nikaragve u odluci od 18. studenoga 1960. vezano za prethodno donesenu arbitražnu odluku od strane španjolskog kralja od 23. prosinca 1906. zauzeo shvaćanje da su u arbitraži obje države prihvatile imenovanje španjolskog kralja za arbitra, sudjelovale u arbitražnom postupku i prihvatile njegovu odluku pa je zaključio da je odluka valjana i obavezujuća te da ju je Nikaragva dužna poštovati.¹⁷

Dakle, odluka ima svojstvo *res judicata* kada ju je donio nadležni sud, a njome je između istih stranaka odlučeno u vezi s istim zahtjevom utemeljenim na istim razlozima sa, za stranke, obavezujućim učinkom.

Kada je riječ o kriteriju identiteta stranka, ICJ je utvrđujući sudjeluju li u postupku identične stranke: u predmetu El Salvador protiv Hondurasa u odluci od 11. rujna 1992.,¹⁸ razmatrao status stranaka po presudi Centralnoameričkog suda od 8. ožujka 1917. vezano za spor El Salvadora i Nikaragve jer su u postupku pred ICJ-om kao stranke sudjelovali El Salvador i Honduras, a Nikaragva je imala status intervenijenta. ICJ je zaključio da se presuda Centralnoameričkog suda od 8. ožujka 1917. ne primjenjuje na spor pred ICJ-om jer nije riječ o istim strankama, dok je u odnosu na Nikaragvu zaključio da odluka ICJ-a od 11. rujna 1992. nije u

11 PCA je zaključila da se isplata budućih anuiteta obavlja u službenoj valuti Meksika. Za tekst odluke vidi *ibid.*, 4.

12 Kao prvi stalni međunarodni sud s općom jurisdikcijom PCIJ je bio osnovan člankom 14. Pakta Lige naroda koji je sastavni dio Versajskog ugovora potpisanog u Versaillesu 28. lipnja 1919., a njime je određeno da je Sud „nadležan za saslušanje i rješavanje svakog spora međunarodnog karaktera koji mu stranke podnesu“. Na temelju te Odredbe donesen je i Statut PCIJ-a. Za tekst Pakta lige naroda vidi *League of Nations – Official Journal*, veljača 1920.; Za tekst Protokola koji se odnosi na Statut PCIJ-a, vidi *League of Nations – Treaty Series*, 1921, 6(170), 379.

13 Detaljnije o odluci vidi *Case concerning certain German interests in Polish Upper Silesia (The merits)*, PCIJ, Judgment, Series A, No. 7, 25 May 1926 te Annex I. Decision concerning the joinder of the two suits introduced successively by the German Government, No. 7. te Annex II. *Case concerning certain German interests in Polish Upper Silesia*, Order of Court dated 26 March 1926, Series A, No. 7. kao i Annex III. documents submitted by the parties during proceedings, Series A, No. 7.

14 *The Factory at Chorzow (Claim for indemnity) (Jurisdiction)*, PCIJ, Judgment No. 8, 26 July 1926, Series A, No. 9.

15 Za tekst odluke vidi *supra* (bilj. 4).

16 *Ibid.*, 21.

17 *Case concerning the Arbitral Award made by the King of Spain on 23 December 1906, (Honduras v Nicaragua)*, Judgment of 18 November 1960, I. C. J. Reports 1960, 192.

18 Za tekst odluke vidi *supra* (bilj. 5), 351.

odnosu na nju *res judicata*¹⁹ s obzirom na to da u tom postupku na nju ne djeluje obvezujući učinak odluke.²⁰

Okolnost da je identitet stranaka jedan od elemenata koje je potrebno kumulativno ispuniti da bi mogli govoriti o *res judicata* dovodi do zanimljive situacije kada ovlaštenje za podnošenje tužbe sudu ima više država vezano za isti predmet spora. Jasno određenje što smatra sporom dao je još PCIJ u predmetu Grčka vlada protiv britanske vlade, kao mandatar Palestine u odluci od 30. kolovoza 1924.²¹ u kojoj je istaknuo da je „spor neslaganje oko nekog pravnog ili činjeničnog pitanja ili sukob pravnih shvaćanja ili interesa između dviju osoba“.²² Međutim, postoje i takve situacije u kojima vezano za isti predmet spora više država ima ovlaštenje za podnošenje tužbe. Primjerice Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida (dalje: Konvencija o genocidu)²³ ovlašćuje svaku državu stranku da iznese spor o njezinom tumačenju, primjeni i provedbi, uključujući sporove koji se odnose na odgovornost neke države za genocid predviđeno njezinim člankom III. pred ICJ-om, na zahtjev jedne od stanaka u sporu. U tom kontekstu ICJ je u predmetu Gambija protiv Myanmara u odluci od 22. srpnja 2022.²⁴ zauzeo shvaćanje da ovlaštenje na iznošenje spora pred ICJ-em nema samo „oštećena država“ koja je „štetno pogođena međunarodno protupravnim činom“ što je tvrdio Myanmar,²⁵ već je zaključio da u slučaju kršenja obveze *erga omnes partes* svaka država stranka Konvencije o genocidu ima interes za njezino poštivanje,²⁶ što uključuje i postupak pred Sudom.²⁷ No, ako svaka država ima pravo radi zaštite obveza koje djeluju *erga omnes partes* podnijeti tužbu protiv odgovorne države, znači li to da nakon ishodne odluke o predmetu spora, različite države i dalje mogu odvojeno podnositi tužbe vezano za isti predmet spora neovisno o donesenoj presudi s obzirom na to da nije ispunjen kriterij identiteta stranaka da bi bilo riječ o *res judicata*. Iako je u predmetu Etiopija i Liberija protiv Južnoafričke Republike u odluci od 18. srpnja 1966. ICJ zauzeo shvaćanje da „*actio popularis* ili pravo stanovnika bilo kojeg člana zajednice na poduzimanje pravnih radnji u svrhu zaštite javnog interesa“ nije poznato u međunarodnom pravu,²⁸ ipak je u predmetu Belgija protiv Španjolske u odluci od 5. veljače 1970.²⁹ zauzeo shvaćanje da svaka država može imati pravni interes za zaštitu određenih obveza koja djeluju *erga omnes*, između ostalih i kada je riječ o genocidu,³⁰ a kasnije je to shvaćanje ICJ ponovno iznio u odluci Gambija protiv Mjanmara.³¹ Smatramo da je za identitet spora svakako važno ispuniti

19 *Ibid.*, paras 424, 610.

20 *Ibid.*, paras 424, 610.

21 Za odluku detaljnije vidi Mavrommatis Palestine Concessions, PCIJ, Judgment No. 2, 30 August 1924, Series A.

22 *Ibid.*, 11.

23 Za tekst Konvencije o genocidu vidi UNTS, 78, 277.

24 Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (The Gambia v Myanmar), Preliminary Objections, Judgment of 22 July 2022, I. C. J. Reports 2022, 477.

25 *Ibid.*, paras 93, 511.

26 *Ibid.*, paras 107, 516.

27 U tom smislu vidi i Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v Israel), Request for the Indication of Provisional Measures, Order, 26 January 2024, I. C. J. 2024, 12.

28 South West Africa, Second Phase, Judgment of 18 July 1966, I.C.J. Reports 1966, paras 88–89, 47.

29 Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited, Judgment of 5 February 1970, I. C. J. Reports 1970, 3.

30 *Ibid.*, paras 33–34, 32.

31 Za odluku vidi *supra* (bilj. 24), 477.

kumulativno sve pretpostavke koje se odnose na identitet stranaka i na identitet predmeta spora. Stoga, u ovakvom slučaju kada bi različite države podnijele tužbe na temelju Konvencije o genocidu radi zaštite obveza koje djeluju *erga omnes partes* o istom pravnom pitanju o kojem je već sud odlučio u povodu tužbe istog sadržaja podnesene od strane druge države, tada ne bi bili ispunjeni svi elementi koje podrazumijeva *res judicata*, odnosno nedostajao bi identitet stranaka pa ne bi moglo biti riječ o primjeni ovog načela. S obzirom na to da prva presuda ne bi izazvala učinak *res judicata*, tada bi međunarodni sudovi mogli, smatramo, jedino odbaciti tužbu svake sljedeće države koja bi uslijedila nakon presuđenja prema prvopodnesenoj tužbi o istom predmetu jer je podnošenjem te prve tužbe i ishodenjem prve odluke ostvarena zaštita zajedničkog interesa zbog kojeg i postoji ovlaštenje svih država na podnošenje tužbe, pa za daljnje tužbe više nijedna država ne bi imala pravni interes. Stoga, u svim daljnjim predmetima tužba bi mogla biti odbačena zbog nedostatka pravnog interesa, a ne zbog toga što je presuda prema prvopodnesenoj tužbi proizvela učinak *res judicata*.

Svojstvo *res judicata* stječu odluke domaćih sudova kao i međunarodnih, a odgovor na pitanje kada je odluka stekla ovo svojstvo ovisi o pravnim propisima kojima je uređen trenutak kada se odluka više ne može pobijati pravnim lijekovima.³²

Odluke domaćih sudova u međunarodnom pravu, u pravilu, nisu od značenja. Naime, okolnost da je neka odluka domaćeg suda stekla svojstvo *res judicata* može biti bitno u odnosu na njezinu primjenu pred domaćim sudom ili pak pred sudom druge države, no ovu situaciju uređuju pravila međunarodnog privatnog, a ne javnog prava. Kada je riječ o odnosu odluke domaćeg suda koja je stekla svojstvo *res judicata* na postupak pred međunarodnim sudom, načelno međunarodno pravo ne prihvaća konkurenciju domaćih odluka kao presuđene stvari. Suprotno tome, okolnost postojanja odluke domaćeg suda koja je stekla svojstvo *res judicata*, može biti pretpostavka za dopuštenost obraćanja nekom međunarodnom sudu. Tako primjerice da bi se pojedinac mogao obratiti Europskom sudu za ljudska prava (dalje: ECtHR) ili Afričkom sudu za ljudska prava i prava naroda (dalje: ACtHPR) mora, u pravilu, iscrpiti sve pravne lijekove u domaćem pravnom poretku³³ čime zapravo domaća odluka koja je stekla svojstvo *res judicata* postaje pretpostavkom obraćanja međunarodnom sudu, a ne odluka koja konkuriра odluci međunarodnog suda.

Stoga, o primjeni načela *res judicata* u međunarodnom pravu govorimo onda kada je odluku sa svojstvom *res judicata* donio nadležni međunarodni sud (ili međunarodno arbitražno tijelo).

Primjena ovog načela u odlukama međunarodnih sudova pokazuje da postojanje svijesti o obvezatnosti njegove primjene nije upitno. Međutim, primjena tog načela nije posve predvidljiva jer ovisi o njenoj autointerpretaciji od strane svakog pojedinog međunarodnog suda. Tako dolazimo do pitanja opsega načela *res judicata*.

32 Za učinke načela *res judicata* kao i za trenutak stjecanja tog svojstva odluke vidi *infra* 4. poglavlje.

33 Ova pretpostavka dopuštenosti zahtjeva pred ECtHR-om propisana je člankom 35. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: ECHR), a identična obveza propisana je i člankom 56. točkom 5. Afričke povelje o ljudskim pravima i pravima naroda (dalje: ACHPR). Za ECHR i Protokol br. 1, Protokol br. 4, Protokol br. 6 i Protokol br. 7 uz ECHR te Protokol br. 11 uz ECHR vidi Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 18/1997 (HR), dok za tekst Protokola br. 12 vidi Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 14/2002 (HR), za tekst Protokola br. 13, uz ECHR vidi Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 14/2002 (HR) te za tekst Protokola br. 14 uz ECHR vidi Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 1/2006 (HR) i za tekst Protokola br. 15, uz ECHR vidi Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 13/2018 (HR). Za tekst ACHPR vidi <https://au.int/sites/default/files/treaties/36390-treaty-0011_-_african_charter_on_human_and_peoples_rights_e.pdf> pristupljeno 13. ožujka 2025.

3. OPSEG PRIMJENE

Polazeći od činjenice da izreka presude obvezuje, postavlja se pitanje je li ona dostatna za zaključak da je određena pravna stvar presuđena. S obzirom na to da je izrekom odluke odlučeno o zahtjevu, iz nje je vidljivo koji je zaključak suda o pitanju zbog kojeg se vodio spor. No, da bi se moglo zaključiti je li doista riječ o identičnim zahtjevima, potrebno posegnuti za *causa petendi*.

Stoga, opseg načela *res judicata*, čak i pred istim sudom, ovisi o slučaju do slučaja od tužaćenja toga suda onih elemenata koji čine sadržaj ovog načela, osobito kada je riječ o *causa petendi*.³⁴

Ističući zabrinutost pravnih stručnjaka o proliferaciji međunarodnih pravosudnih tijela i njegovu utjecaju na međunarodno pravo,³⁵ sudac G. Guillaume, tadašnji predsjednik ICJ-a, još 2000. upozorio je na potrebu stvaranja modela rješavanja sporova između država kako se ne bi povećavali i rizici preklapanja nadležnosti³⁶ koji se ogledaju u, prije svega, „forum shoppingu”, odnosno mogućnosti da stranke biraju između niza sudova onaj koji im najviše odgovara uzevši u obzir pred njim prihvaćene doktrine, koncepte ili interese, od prakse nekog drugog suda, a potom i u proturječnim odlukama ako se postupak pokrene istovremeno pred više sudova.³⁷

Guillaume je zaključio da su nacionalni sudovi ovaj problem riješili, s jedne strane, razvojem jasne hijerarhije među sudovima, a s druge, formuliranjem pravila o litispendenciji i primjenom načela *res judicata* što se nije dogodilo na međunarodnoj razini.³⁸ Njegov prijedlog postizanja koherentnosti različitih međunarodnih sudova da bi se „zajamčila cjelovitost donesenih odluka”,³⁹ uz općenitu sugestiju o nastojanju sudaca međunarodnih sudova da se informiraju o sudskoj praksi i sudjeluju u međusudskom dijalogu,⁴⁰ o uspostavi međunarodne pravosudne hijerarhije između sudova uz ICJ s privilegiranim položajem kao glavnim pravosudnim tijelom Ujedinjenih naroda (dalje: UN), nije zaživio.⁴¹

No, Guillaume je imao pravo kada je riječ o uočavanju problema različitih standarda primjene načela *res judicata*. Primjerice, ICJ je u predmetu Nikaragva protiv Kolumbije u odluci od 17. ožujka 2016. zauzeo shvaćanje da je „odluka Suda sadržana u izreci presude”,⁴² a ipak je ovo shvaćanje u istoj odluci ublažio navodeći da ako je potrebno utvrditi što obuhvaća *res judicata*, da će možda biti potrebno utvrditi značenje izreke pozivajući se na obrazloženje u

34 Za elemente za identifikaciju predmeta spora vidi *supra* 2. poglavlje.

35 Za tekst govora G. Guillaumea vidi The Proliferation of International Judicial Bodies: The Outlook for the International Legal Order, Speech by his Excellency Judge Gilbert Guillaume, President of the International Court of Justice, To The Sixth Committee of the General Assembly of the United Nations, 27 October 2000; dostupno na <<https://ghum.kuleuven.be/ggs/events/2013/springlectures2013/documents-1/guillaume-proliferation-intnat-judicial.pdf>> pristupljeno 13. ožujka 2025.

36 *Ibid.*, 3.

37 *Ibid.*, 3–4.

38 *Ibid.*, 4.

39 *Ibid.*, 5–6.

40 *Ibid.*, 6.

41 *Ibid.*, 6.

42 Za tekst odluke vidi *supra* (bilj. 7), paras 61, 126.

odluci, kao što se i dogodilo u tom predmetu jer se stranke nisu slagale o sadržaju i opsegu odluke od 19. studenoga 2012.⁴³ Stoga, ICJ je u odluci od 17. ožujka 2016. istaknuo da nije dovoljno, za primjenu načela *res judicata*, identificirati pravnu stvar tako da se utvrdi je li riječ o istim strankama, predmetu i pravnom temelju, već da je potrebno utvrditi i sadržaj odluke čija se pravomoćnost osigurava.⁴⁴ Pri tome se pozvao na objašnjenje sadržano u njegovoj odluci u predmetu Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore od 26. veljače 2007.⁴⁵ vezano za primjenu Konvencije o genocidu gdje je Sud izrijekom istaknuo da kada je riječ o konkretnoj presudi treba razlikovati pitanja o kojima je odlučeno s učinkom *res judicata*, a zatim, o perifernim, sporednim pitanjima ili *obiter dicta*, i naposljetku o pitanjima o kojima uopće nije presuđeno. Stoga je ICJ u ovoj odluci zaključio da zahtjev za tumačenje neke presude, u skladu s člankom 60. Statuta tog Suda, može iziskivati da Sud donese odluku o različitim mišljenjima stranaka u sporu u vezi s konkretnim pitanjem o kojem nije odlučeno ili nije odlučeno odlukom s obvezujućom snagom, pri čemu smatra da, ako o nekom pitanju nije izričito ili implicitno odlučeno, odluka u tom slučaju u odnosu na ovakvo pitanje nema snagu *res judicata* pa nužno treba pročitati opći zaključak da bi se moglo u njegovu kontekstu utvrditi obuhvaća li neko konkretno pitanje.⁴⁶

Ovakav pristup kojim se sadržaj određene odluke podvrgava preispitivanju razlikujući pojedina pitanja otvara mogućnost različitog tumačenja sadržaja odluka i dovodi do nepredvidljivog zaključka o tome je li određena pravna stvar između istih stranaka *res judicata* i utječe li negativno na pravnu sigurnost u međunarodnom pravu.

Još je neujednačeniji pristup kada je riječ o tumačenju opsega i sadržaja odluka donesenih od strane drugog međunarodnog suda.

Naime, okolnost da različiti međunarodni sudovi mogu na različiti način tumačiti sadržaj i opseg određene norme i primjenjivati ih prema svojem shvaćanju njihova sadržaja i opsega, dovodi do slabljenja povezanosti sustava međunarodnog prava kao cjeline. Pri tome treba razlikovati nedosljednu primjenu sadržaja pravnih normi i sadržaja pravnih standarda usvojenih u odlukama sudova od nedosljedne primjene ili eventualno neprimjene načela *res judicata*. U obje situacije posljedica za sustav međunarodnog prava je slična – narušavanje povezanosti i sustavnosti međunarodnog prava kao cjeline. No, nije riječ o istoj stvari. Različito tumačenje pravnih standarda pojavljuje se i u situaciji kada nije riječ o istoj pravnoj stvari između istih stranaka. Primjerice, iako je i Međunarodni kazneni sud za progon osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava na području bivše Jugoslaviju od 1991. (dalje: ICTY) *ad hoc* sud osnovan u krilu UN-a, kao i ICJ koji je stalno i glavno sudsko tijelo UN-a,⁴⁷ ovaj Sud kao specijalni sud u odnosu na ICJ kao „glavno sudbeno tijelo“⁴⁸ u vezi je s nekim tu-

43 *Ibid.*, paras 61, 126.

44 *Ibid.*, paras 60, 126.

45 Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v Serbia and Montenegro), Judgment of 26 February 2007, I.C.J. Reports 2007.

46 *Ibid.*, paras 126, 56.

47 Naime, ICTY je osnovan na temelju rezolucije donesene na temelju glave VII. Povelje UN-a, dok je ICJ osnovan na temelju članka 92. Povelje UN-a. Za tekst Rezolucije 827 kojom je osnovan ICTY vidi S/RES/827 (1993), 25 May 1993; Za tekst Povelje UN-a vidi Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 15/1993 (HR), Ispravak u: Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 7/1994 (HR).

48 Za tekst članka 92. Povelje UN-a vidi *ibid.*

mačenjima pravnih standarda ICJ-a zauzeo drugačija shvaćanja. Tako je Žalbeno vijeće ICTY-ja u odluci u predmetu Tadić i drugi od 15. lipnja 1999.,⁴⁹ utvrđujući status oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini (dijelom međunarodnog, a dijelom unutarnjeg karaktera) zaključilo, iako se pozivalo⁵⁰ kao i prvostupanjsko Vijeće u svojoj odluci na odluku ICJ-a u predmetu Nikaragva protiv SAD-a od 27. lipnja 1986.,⁵¹ da u Bosni i Hercegovini za utvrđivanje utjecaja Savezne Republike Jugoslavije na vlast Republike Srpske nije dostatno primijeniti test „efektivne kontrole“ koji je kao temelj za utvrđivanje odgovornosti SAD-a nad „contrasima“ – oružanim skupinama koje su djelovale u Nikaragvi⁵² primijenio ICJ, već je ICTY primijenio test „sveukupne kontrole“, dakle stroži stupanj od testa „efektivne kontrole“.

Međutim, ovdje je riječ samo o primjeni različitih shvaćanja o sadržaju pravnih standarda različitih sudova koji isto tako mogu utjecati na jedinstvenu primjenu međunarodnog prava, no nije riječ o primjeni načela *res judicata* jer u konkretnom slučaju nisu ni stranke ni predmet spora isti. Stoga, upotrebu različitih pravnih standarda pred različitim sudovima treba razlikovati od primjene načela *res judicata*.

4. UČINCI

Odluka proizvodi pravne učinke prema strankama koje su sudjelovale u postupku. Riječ je o tzv. pozitivnom učinku, odnosno konačnom rješenju spora odlukom između istih stanaka o određenoj pravnoj stvari. To podrazumijeva zaključak da je ono što je utvrđeno odlukom istinito – *res judicata pro veritate habetur*. Tako se u predmetu Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore u odluci od 26. veljače 2007. ICJ pozvao upravo na načelo *res judicata pro veritate habetur* istaknuvši da su utvrđenja u odluci podložna samo odredbi Statuta o reviziji presude.⁵³

Prije svega, treba razjasniti kada odluka međunarodnog suda postaje *res judicata*. Primjerice, člankom 60. Statuta PCIJ-a bilo je propisano da je njegova presuda pravomoćna i bez prava priziva, te da će je, u slučaju spora u vezi sa značenjem ili opsegom, PCIJ tumačiti na temelju zahtjeva bilo koje stranke.⁵⁴ Iz te odredbe proizlazi da je odluka donošenjem postala pravomoćna i time stekla svojstvo *res judicata* te da mogućnost tumačenja presude od strane istog suda ne dokida to njezino svojstvo. Kada je riječ o regionalnim sudovima, člankom 28. stavkom 2. Protokola uz ACHPR o osnivanju ACtHPR-a propisano da je presuda Suda konačna i da nije podložna prizivu,⁵⁵ a i člankom 67. Američke konvencije o ljudskim pravima propisano

49 Tadić i dr., IT-94-1-A od 15. lipnja 1999., paras 145, 62.

50 Žalbeno vijeće je znatnu pozornost posvetilo tumačenju tzv. „effective control“ zauzetom u predmetu Nikaragva protiv SAD-a tako da je obrazlagalo svoje shvaćanje ovog pravnog standarda. Za odluku vidi *ibid.*, paras 99–112, 36–41.

51 Military and Paramilitary Activities in und against Nicaragua (Nicaragua v United States of America), Merits, Judgment of 27 June 1986, I.C.J. Reports 1986, 14.

52 Tako je ICJ ustvrdio da bi zakonska odgovornost SAD-a postojala kad bi se dokazalo da je imala „efektivnu kontrolu“ nad vojnim ili paravojnim skupinama koje su počinile navodna kršenja humanitarnog prava. Za tekst odluke vidi *ibid.*, paras 115, 64.–65.

53 Za odluku vidi *supra*, (bilj. 45), paras 139, 101.

54 Protokol o potpisivanju koji se odnosi na Statut PCIJ-a, 379.; Za tekst Statuta vidi *supra* (bilj. 12).

55 Za tekst Protokola uz ACHPR o osnivanju ACtHPR-a vidi <<https://www.african-court.org/wpafc/wp-content/uploads/2020/10/2-PROTOCOL-TO-THE-AFRICAN-CHARTER-ON-HUMAN-AND-PEOPLES-RIGHTS-ON-THE-ESTABLISHMENT-OF-AN-AFRICAN-COURT-ON-HUMAN-AND-PEOPLES-RIGHTS.pdf>> pristupljeno 13. ožujka 2025.

je da su presude Međuameričkog suda za ljudska prava (dalje: IACtHR) konačne i ne podliježu prizivu.⁵⁶

Stoga, kada je riječ o navedenim sudovima, njihove odluke stječu svojstvo *res judicata* donošenjem. Protiv njih nisu dopušteni prizivi, pa nema ni dvojbe o trenutku njihove pravomoćnosti i stjecanju svojstva *res judicata*.

Kada je riječ o ECtHR-u, člankom 42. ECHR-a određeno je da presude postaju konačne u skladu s člankom 44. stavkom 2. ECHR-a.⁵⁷ Naime, sukladno članku 44. stavku 1. ECHR-a, presuda Velikog vijeće je konačna, no kada je riječ o presudi Vijeća, presuda postaje konačna tek kada stranke izjave da neće zahtijevati da se predmet iznese pred Veliko vijeće ili tri mjeseca nakon donošenja presude, ako predmet nije iznesen pred Veliko vijeće, ili kada odbor Velikog vijeća odbije zahtjev za razmatranje na osnovi članka 43. ECHR-a. Stoga, kada je riječ o presudi Velikog vijeća, ona postaje pravomoćna donošenjem, a kako protiv nje nije dopušten priziv, stječe svojstvo *res judicata*. No, kada je riječ o presudi Vijeća, nastupanje pravomoćnosti i stjecanje svojstva *res judicata* je, sukladno članku 44. stavka 2. ECHR-a, vremenski odgođeno dok se ne ispune pretpostavke iz članka 44. stavka 2. ECHR-a. No, protekom rokova odnosno odbijanjem odbora Velikog vijeća da razmatra predmet, odnosno izjavom stranke da neće zahtijevati iznošenje pred Veliko vijeće, i odluka Vijeća stječe svojstvo *res judicata*.

Kada je pak riječ o ICJ-u kod kojeg je člankom 60. Statuta ICJ-a⁵⁸ određeno da je presuda ICJ-a konačna i bez priziva, valja reći da je člankom 61. stavkom 1. Statuta propisano da se revizija presude može zahtijevati samo na temelju otkrića neke činjenice takve prirode da bi odlučujuće djelovala, a koja je prije izricanja presude bila nepoznata Sudu i stranci koja traži reviziju, a da pri tom to neznanje nije ona skrivila. Stoga je u ovom slučaju dopušteno preispitivati već donesenu odluku.

Međutim, okolnost da je dopuštena revizija ne utječe na svojstvo *res judicata* koje je odluka ICJ-a već stekla. Naime, kako to ističe Cheng treba razlikovati ništavost ili mogućnost revizije presude koja je stekla svojstvo *res judicata* od ponovnog razmatranja presude koja je još podložna prizivu,⁵⁹ dakle tada je riječ o razmatranju presude koja još nije stekla svojstvo *res judicata*.

Kada je presuda podložna prizivu, načelo *res judicata* nije primjenjivo jer odluka nije obvezujuća dok je još podložna prizivu; ovlaštenje pak na podnošenje revizije (ili eventualno utvrđenje ništavosti) predstavlja izravnu iznimku od načela *res judicata* koji utječe na valjanost presude.⁶⁰

Tako primjerice u slučaju ICJ-a zahtjev za revizijom odluke podrazumijeva utemeljenje zahtjeva na okolnosti postojanja nove činjenice koja predstavlja *prima facie* razlog za reviziju

56 Za tekst Američke konvencije o ljudskim pravima vidi UNTS, sv. 1144, 153.

57 Za tekst ECHR-a te Protokola br. 1, Protokola br. 4, Protokola br. 6 i Protokola br. 7. br. 12 br. 13, br. 14 br. 15, uz ECHR vidi *supra* (bilj. 33).

58 Za Statut ICJ-a koji je sastavni dio Povelje UN-a vidi Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 15/1993 (HR), Ispravak u Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 7/1994 (HR).

59 Cheng, (bilj. 6) 372.

60 Cheng, (bilj. 6) 372.

presude, no revizija nema smisao i značenje koncepta „priziva“ jer je presuda obvezujuća i bez mogućnosti priziva.⁶¹

Daljnji je učinak načela *res judicata* tzv. negativni učinak u smislu *non bis in idem*. Drugim riječima s obzirom na to da je ono o čemu je presuđeno između istih stranaka istinito, to više nije dopušteno ponovno suditi o istoj toj pravnoj stvari.

No postavlja se pitanje postoje li iznimke od ovog pravila. Cheng ističe da se ovakav zaključak može primijeniti samo na odluku donesenu od strane nadležnog suda⁶² te navodi niz razloga zbog kojih odluka može postati ništava ili pobojna.⁶³

Odluka donesena pred međunarodnim sudom ništava je ako je donesena unatoč nedostatku nadležnosti. Tako je u predmetu SAD protiv Venezuele u odluci PCA-e od 24. listopada 1910.⁶⁴ sadržan zaključak da odluka donesena pred sucem pred kojeg je iznesen spor sukladno Protokolu o sporazumu od 17. veljače 1903. između državnog tajnika SAD-a i opunomoćenika Republike Venezuele o podnošenju arbitraži svih neriješenih zahtjeva građana SAD-a protiv Republike Venezuele (dalje: Sporazum)⁶⁵ na temelju koje je osnovana Komisija za mješovite zahtjeve SAD-a i Venezuele jest valjana u određenim točkama, no Sud je presudio da je u odnosu na određene druge točke odluka bila ništava zbog pretjeranog korištenja ovlasti jer je sudac pogrešno protumačio odredbe Sporazuma. Kraj ovakvog shvaćanja, PCIJ je u povodu zahtjeva za davanjem Savjetodavnog mišljenja o statusu Istočne Karijbe u mišljenju od 23. lipnja 1923.⁶⁶ istaknuo da je iznošenje spora između država koje nisu članice Lige naroda i onih koje to jesu radi donošenja odluke sukladno Paktu Lige naroda moguće samo na temelju njihova pristanka.

Cheng ističe i da ako se dokaže postojanje prijevare vezano uz osnivanje međunarodnog suda ili uz ponašanje njegovih članova, da će se cijeli postupak smatrati ništavim i nevažećim.⁶⁷

Pri tome valja istaknuti da države članice Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora mogu koristiti ovlaštenje dano člankom 65. kojim je propisan postupak vezano za utvrđivanje ništavosti ugovora, njegova prestanka, povlačenja iz njega ili suspenzije njegove primjene, vezano za primjenu članka 60. navedene Konvencije.⁶⁸ Naime, međunarodni sudovi, poput ICJ-a, PCIJ-a kao i pojedini arbitražni sudovi, osnovani su na temelju međunarodnog ugovora ili međunarodnog dokumenta koji je utemeljen na međunarodnom ugovoru, pa stoga i u slučaju prijevare kao što to ističe Cheng, države koje su zahvaćene prijevornim postupanjem

61 Shabtai Rosenne, *The Law and Practice of the International Court*, 1990-1996, sv. III – Procedure, (Martinus Nijhoff Publishers, 2000), 1671–1672.

62 Cheng, (bilj. 6) 337.

63 Detaljnije vidi *ibid.*, 357–372.

64 The Orinoco Steamship Company case (United States of America v Venezuela), PCA Case No. 1909-02.

65 Za tekst Protokola o sporazumu od 17. veljače 1903. između državnog tajnika SAD-a i opunomoćenika Republike Venezuele o podnošenju arbitraži svih neriješenih zahtjeva građana SAD-a protiv Republike Venezuele vidi Reports of International Arbitral Awards, Mixed Claims Commission United States-Venezuela, sv. IX, 17 February 1903, 113–318.

66 Advisory Opinion of 23 July 1923 (including the text of the joint declaration by Judge Weiss, Judge Nyholm, Judge de Bustamante and Judge Altamira), PCIJ, File F. c. VII., Docket III. 3, 27–28.

67 Cheng, (bilj. 6) 160.

68 Za tekst Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora vidi Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 16/1993 i 9/1998 (HR).

vezano za osnivanje suda ili ponašanje njegovih članova, mogu isticati ništavost ugovora iz kojeg proizlaze nadležnosti foruma koji je donio odluku zahvaćenu prijevarom.

5. TEMELJ OBVEZATNOSTI

Kada je riječ o izvoru obvezatnosti načela *res judicata*, u doktrini je uvriježeno shvaćanje da je ovo načelo jedno od općih načela prava priznatih od civiliziranih naroda. Tako Cheng ističe da nema sumnje da je načelo *res judicata* opće načelo prava priznato od civiliziranih naroda.⁶⁹ I Brierly⁷⁰ kao i Brownlie⁷¹ ističu, među ostalim načelima, upravo načelo *res judicata* kao primjer općih načela prava priznatih od civiliziranih naroda, a Shaw primjećuje da kada je riječ o općim načelima prava priznatih od civiliziranih naroda, da se međunarodni sudovi također pozivaju na načelo *res judicata*, odnosno da je odluka u određenim okolnostima konačna, obvezujuća i bez prava na žalbu.⁷² Isto shvaćanje o obvezatnosti načela *res judicata* prisutno je i u hrvatskoj doktrini pa tako Degan, kada daje prikaz općih načela prava, ističe načelo *res judicata* kao jedno od načela koja su svojstvena svakom sudskom i arbitražnom postupku.⁷³

Primjena ovog načela desetljećima se kontinuirano odvija pred različitim međunarodnim sudovima. Međutim, u odlukama međunarodnih sudova rijetko se uočava izričito pozivanje na primjenu ovog načela kao načela prava priznatog od civiliziranih naroda.

Iako je ICJ, kao „gospodar izvora međunarodnog prava“⁷⁴ u nizu odluka usvojio shvaćanje o pojmu, elementima, opsegu i obvezatnosti primjene načela *res judicata*, u svojim odlukama ne poziva se na opća načela prava priznata od civiliziranih naroda kao izvor obvezatnosti, već se u pravilu poziva na članak 60. svojeg Statuta kada je primjena načela *res judicata* preliminarno pitanje za utvrđivanje nadležnosti Suda za donošenje odluke. Tako je u predmetu Nikaragva protiv Kolumbije u odluci od 17. ožujka 2016. ICJ u vezi s primjenom načela *res judicata* istaknuo da se ovo načelo odražava u člancima 59. i 60. Statuta Suda.⁷⁵ Već i prije toga ICJ je u predmetu Nigerija protiv Kameruna u odluci od 25. ožujka 1999. izrijekom istaknuo da „izraz i struktura članka 60. odražavaju primat načela *res judicata*“.⁷⁶

69 Cheng, (bilj. 6) 336.

70 Brierly, (bilj. 1) 62–63.

71 Brownlie za označavanje pojma *res judicata* koristi i pojam “finality of awards and settlements”. Međutim, isto tako izrijekom ističe da je načelo *res judicata* obuhvaćeno člankom 38. (1) (c) Statuta ICJ-a. Vidi James Crawford, *Brownlie's Principles of Public International Law*, (Oxford University Press, 2012), 34 i 55 te vidi Ian Brownlie, *Principles of Public International Law*, (Oxford University Press, 2003), 616.

72 Malcolm N. Shaw, *International Law*, (Cambridge University Press, 2021), 85.

73 Vladimir Đuro Degan, *Međunarodno pravo*, (Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2000), 71.

74 Vidi Jean D'Aspremont, *The International Court of Justice as the Master of the Sources*, u Carlos Espósito i Kate Parlett (ur.), *The Cambridge Companion to the International Court of Justice*, (Cambridge University Press & Assessment, 2023), 165.

75 Za odluku vidi *supra* (bilj. 7), paras 55, 124–125.

76 Request for Interpretation of the Judgment of 11 June 1998 in the Case concerning the Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria (Cameroon v Nigeria), Preliminary Objections (Nigeria v Cameroon), Judgment, 25 March 1999, I.C.J. Reports 1999, paras 12, 31.

Jednako tako, PCIJ i PCA uporište su primjene *res judicata* nalazili u svojim statutima. Tako je člankom 60. Statuta PCIJ-a bilo propisano da je presuda pravomoćna i bez prava žalbe te da će ju, u slučaju spora kad je posrijedi značenje ili opseg, PCIJ tumačiti na temelju zahtjeva bilo koje stranke.⁷⁷ Primjerice, u predmetu Njemačka protiv Poljske u odluci o tumačenju odluke br. 7. i 8.⁷⁸ od 16. prosinca 1927. vezano za smisao i opseg ove dvije presude, PCIJ je zauzeo shvaćanje da se tumačenjem njegove odluke „ne dodaje ništa odluci, koja je stekla snagu *res judicata*, a može imati samo obvezujuću snagu u granicama onoga što je presudom odlučeno.“⁷⁹

U odvojenom mišljenju uz odluku PCIJ-a od 16. prosinca 1927. sudac Anzilotti istaknuo je da je smisao članka 60. Statuta PCIJ-a⁸⁰ prvenstveno osigurati, isključivanjem u svakom uobičajenom smislu žalbe protiv odluka PCIJ-a čime će njegove odluke imati formalnu vrijednost načela *res judicata*, pri čemu je zaključio da je članak 60. Statuta usko povezan s člankom 59. Statuta PCIJ-a koji određuje materijalne granice načela *res judicata* navodeći da „odluka Suda nema obvezujuću snagu osim između stranaka i u vezi s tim posebnog slučaja.“ Međutim, sudac Anzilotti je, razjašnjavajući primjenu načela *res judicata*, istaknuo da ako postoji slučaj u kojem je legitimno pribjeći, u odsutnosti konvencija i običaja, primjeni „općih načela prava priznatih od civiliziranih naroda“⁸¹ navedenih u članku 38. st. 3. Statuta, da je to upravo taj slučaj. Stoga, za njega nije dvojbeno da je načelo *res judicata* jedno od općih načela prava priznatih od civiliziranih naroda.⁸²

Kako to ističe Anzilotti u odvojenom mišljenju „obvezujući učinak *res judicata* izričito spominje Odbor pravника kojem je povjerena priprema plana za uspostavu PCIJ-a, među načela uključena u navedenom članku“⁸³ (članku 38. stavku 3. Statuta PCIJ-a – *op. a.*).

Isto tako, valja napomenuti da je člankom 34. stavkom 2. Sudskog poslovnika PCA-e određeno da će sve odluke PCA-e biti konačne i obvezujuće za stranke.⁸⁴

Kasnije je i u praksi ICJ-a primjena ovog načela našla svoj izvor u Statutu Suda. Tako je u predmetu Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore u odluci od 26. veljače 2007. ICJ posebnu pozornost posvetio razjašnjavanju, kako je to naveo, načela *res judicata* te istaknuo dvije svrhe ovog načela – opću, budući da stabilnost pravnih odnosa zahtijeva da se parnica okonča te drugu, posebnu – interes svake strane da se o predmetu o kojem je već presuđeno više ne raspravlja.⁸⁵ Iako je ICJ istaknuo da je izreka odluke obvezujuća, naveo je da se opseg načela *res judicata* mora utvrditi u svakom pojedinom slučaju, uzimajući u obzir kontekst u kojem je presuda donesena.⁸⁶

77 Za tekst Pakta Lige naroda vidi *supra* (bilj. 12).

78 Detaljnije vidi *supra* (bilj. 4).

79 Za odluku vidi *supra* (bilj. 4), 21.

80 Za Statut PCIJ-a vidi *supra* (bilj. 12).

81 Za odluku vidi *supra* (bilj. 4).

82 Za odvojeno mišljenje detaljnije vidi *supra* (bilj. 4), 23.

83 Za odluku vidi *supra* (bilj. 4).

84 Za tekst Sudskog poslovnika PCA-e vidi <<https://docs.pca-cpa.org/2015/11/PCA-Arbitration-Rules-2012.pdf>> pristupljeno 13. ožujka 2025.

85 Za odluku vidi *supra* (bilj. 45), 43.

86 *Ibid.*, paras 125, 95.

Naime, u ovoj odluci ICJ je, pozivajući se na članak 60. Statuta,⁸⁷ potvrdio primjenu, već i u ranije donesenim odlukama, načela *res judicata* te istaknuo da nije dvojbeno postojanje i primjena ovog načela, no da nije riječ o *praesumptio iuris et de iure* u vezi s njegovom primjenom u nekom konkretnom slučaju pa da je moguće preispitivanje je li na pravnu stvar između istih stranaka pravilno primijenjeno načelo *res judicata*.⁸⁸ U doktrini se primjena načela *res judicata* u odlukama ICJ-a tumači upravo kao priznanje ovog načela kao općeg načela priznatog od civiliziranih naroda.⁸⁹

S obzirom na to da međunarodni sudovi uporište za primjenu načela *res judicata* nalaze u svojim statutima, postavlja se pitanje na temelju čega je moguće zaključiti da su izvor obvezatnosti ovog načela opća načela prava priznata od civiliziranih naroda, a ne ugovor.

O tendenciji razvoja prihvatanja općih načela prava priznatih od civiliziranih naroda kao izvora prava bavila se i Komisija UN-a za međunarodno pravo (dalje: ILC). Tako je zaključkom br. 2 Nacrta preliminarne zaključaka usvojenih od Odbora za izradu nacrta preliminarne zaključaka (dalje: Nacrt zaključaka) izneseno shvaćanje da opće načelo prava, da bi postojalo, mora biti priznato od strane zajednice naroda, a Nacrtom zaključaka br. 7 ILC-a ističe se da je za utvrđenje postojanja i sadržaja načela prava koje se može oblikovati unutar međunarodnog pravnog sustava, potrebno utvrditi da je zajednica naroda priznala načelo kao svojstveno međunarodnom pravnom sustavu. Pri tome, ILC u Nacrtu zaključaka br. 9 ističe da učenja najkvalificiranijih publicista raznih naroda mogu poslužiti kao pomoćno sredstvo za određivanje općih pravnih načela.⁹⁰

ILC ističe da opće načelo prava mora biti „priznato od strane zajednice naroda“,⁹¹ no ne koristi sintagmu „priznato od civiliziranih naroda“. Razlozi se ogledaju u nepostojanju jasne definicije i kriterija za definiranje „civiliziranih naroda“,⁹² a uz to s vremenom se mijenjao sadržaj onoga što je smatrano civiliziranošću, od prvotnog shvaćanja naroda Europe, pa proširivanjem tog pojma i na SAD te države Dalekog istoka, dok je danas ova sintagma usmjerena na poimanje civiliziranih naroda u smislu „civilizacijskih sustava međunarodne zajednice današnjeg opsega“.⁹³

Izbjegavanje korištenja sintagme „priznato od civiliziranih naroda“ za opća načela prava, kako je opisano u članku 38. stavku 1. točki c. Statuta ICJ-a, smatramo, ne predstavlja opisivanje nekih drugih načela od onih koja su navedena u Statutu, već pokušaj suvremenijeg pristupa u izražavanju zapravo sadržaja iste sintagme. Stoga, kada se govori o „civiliziranim narodima“ treba imati na umu civilizacijske sustave lišene načela totalitarnih, fundamentalističkih pravnih poredaka koji se protive današnjem shvaćanju dostojanstva i slobode ljudske osobe.⁹⁴

87 ICJ ističe da temeljni karakter načela *res judicata* proizlazi iz odredbi Statuta Suda i Povelje UN-a; *Ibid.*, paras 114, 90.

88 Za odluku vidi *supra* (bilj. 45), paras 120, 92–93.

89 Cheng, (bilj. 6) 14–15.

90 United Nations General Assembly, International Law Commission, Seventy-fourth session, (24 April – 2 June and 3 July – 4 August 2023), General Principles of Law, 12 May 2023, A/CN.4/L.982.

91 *Ibid.*, zaključak 7., 2.

92 U tom smislu vidi Davorin Lapaš, Opća načela prava i međunarodno pravo, *Pravnik*, 30 (1–2), 38.

93 *Ibid.*, 38–39.

94 *Ibid.*, 39.

No, bilo da za opća načela koristimo sintagmu „priznato od strane zajednice naroda“ ili „priznato od civiliziranih naroda“ riječ je o općim načelima koja u biti predstavljaju isti koncept i nalaze se, povijesno gledano, prisutna u različitim civilizacijskopравnim sustavima. Tako je i načelo *res judicata*, u smislu obveze poštovanja odluke suda, prisutno jednako u pravnim, kao i u religijskim normativnim sustavima.

Primjerice, člankom 5. Hamurabijeva zakonika, sastavljenog u razdoblju od 1792 do 1750 g. pr. n. e., koji predstavlja sintezu prethodnih stoljeća pravne prakse, struke i normiranja,⁹⁵ bilo je propisano da „ako je sudac vodio spor, donio presudu, pa naredio da zapečaćena pločica bude pohranjena, a kasnije izmijeni svoju presudu, sudsko vijeće će ga osuditi za izmjenu presude (...), oni će ga maknuti i više neće moći sjediti među sudcima.“⁹⁶

Znatno kasnije, rimsko pravo je formiralo pojam i sadržaj načela *res judicata* te je oko 161. Gai istaknuo da je pitanje naknadne tužbe zbog istog pitanja vezano uz postavljanje formalnog prigovora „koji tvrdi da je stvar već odlučena (*res judicata*) (...).“⁹⁷

Kada je riječ o religijskim normativnim sustavima, tekstovi najzastupljenijih religija svijeta u bitnom sadrže slične odredbe o obvezi poštovanja sudske odluke.

Tako primjerice Biblija navodi „(...) obrati se svećenicima, levitima i sucu koji bude za ono vrijeme. (...) Pazi: sve učini kako te upute. Uradi prema uputi koju ti dadnu i prema presudi koju donesu. Od presude koju ti kažu ne odstupaj ni desno ni lijevo.“⁹⁸ Isto tako, i u slučaju Hamurabijeva zakonika predviđena je teška sankcija za onoga tko prekrši obvezu poštovanja presude sadržanu u religijskom normativnom sustavu.⁹⁹ Kur'an obvezu poštovanja presude svodi na obvezu iz religijskog normativnog sustava, a takva je i sankcija. Naime, kako je to navedeno „Tako mi tvoga Gospodara, oni neće biti pravi vjernici, dok tebe ne uzmu da im presудиš u onome što je sporno među njima, a poslije ne osjete nikakvo negodovanje u svojim dušama prema onome što si presudio i dok se potpuno ne predaju.“¹⁰⁰

I povijesno gledano ovo načelo bilo je prisutno u različitim civilizacijskim sustavima, a i danas je tako. Primjerice, IACtHR je u predmetu Acevedo-Jaramillo i dr. protiv Perua u odluci od 7. veljače 2006.¹⁰¹ istaknuo da „je u doktrini istaknuto da obveza utvrđena načelom *res judicata* prevladava nad obvezom utvrđenom zakonom jer u suprotnome ne bi postojala pravna sigurnost“.¹⁰² Zatim se i ACtHPR u predmetu Dexter Eddie Johnson protiv Republike Gane u odluci od 28. ožujka 2019.¹⁰³ poziva na shvaćanje Afričke komisije za ljudska prava da je ovo

95 Kurtović, Š., *Hrestomatija opće povijesti prava i države*, I. knjiga, Stari i srednji vijek, (Šefko Kurtović i Pravni fakultet u Zagrebu, 1999), 6.

96 *Ibid.*, 19.

97 Gai, *Institutiones or Institutes of Roman Law by Gaius with a Translation and Commentary*, Revisited and Enlarged by E. A. Whittuck, (ur.), Oxford at the Clarendon University Press, knjiga IV, paras 106, 535.

98 Biblija, Ponovljeni zakon, 17.9.-17.13., (Kršćanska sadašnjost, 1976), 156.

99 Kurtović, (bilj. 95) 6.

100 Kur'an, Sura En-Nisa, 5.65., (Stvarnost, 1985), 115.

101 Case of Acevedo-Jaramillo et al. v Peru, IACtHR, Judgment of February 7, 2006 (Preliminary Objections, Merits, Reparations and Costs).

102 *Ibid.*, paras 204(14), 54.

103 The Matter of Dexter Eddie Johnson v Republic of Ghana, AfCHPR, App No. 01612017 Ruling (Jurisdiction and Admissibility), 28 March 2019.

načelo povezano s priznavanjem temeljnog statusa *res judicata* presuda koje su donijeli međunarodni i regionalni sudovi i/ili institucije kao što je Afrička komisija, prema kojem je presuda nadležnog suda konačna za stranke u vezi s naknadnom parnicom koja uključuje isti temelj tužbe.¹⁰⁴ Nadalje, ECtHR je u predmetu *Şamat* protiv Turske u odluci od 21. siječnja 2020. istaknuo da je Kasacijski sud Turske lišavanjem podnositelja zahtjeva učinka *res judicata* presude iz 1979., postupio protivno načelu pravne sigurnosti unatoč nepostojanju bilo kakvih opravdanih razloga priznatih u sudskoj praksi ECtHR-a za odstupanje od tog načela.¹⁰⁵ Kada je pak riječ o primjeni načela *res judicata* u odnosu na odluke drugih međunarodnih foruma, ECtHR ovo načelo uvažava u skladu s člankom 35. stavkom 2. b) ECHR-a pri čemu okolnost je li riječ o istom zahtjevu između istih stranaka prosuđuje uzevši u obzir izvorni tekst ECHR-a kojim je određeno da će se odbaciti kao nedopušten prijedlog koji je u osnovi isti kao neki predmet koji je ECtHR već ispitao ili je već podnesen u nekom drugom postupku međunarodne istrage ili rješavanja i ne sadrži relevantne nove činjenice.¹⁰⁶ U tom smislu utvrdio je nedopuštenost prijedloga u predmetu *Peraldi* protiv Francuske.¹⁰⁷

Valja istaknuti da je određena norma obvezatna prema svojem sadržaju, a ne formalnom izvoru prava. Upravo zbog toga, ovo načelo, iako je često sadržano u ugovorima u kojima se osnivaju međunarodni sudovi, crpi svoju obvezatnost iz svojeg sadržaja.

Okolnost da je izvor ovog načela u općima načelima prava priznatim od civiliziranih naroda, ne znači da se formalno ovo načelo ne može naći u obliku ugovornih normi, pa i običajnih. Naime, polazeći od okolnosti da niz jednakih odluka, neprekinut suprotnim odlukama, pridonosi stvaranju običajnog prava,¹⁰⁸ možemo zaključiti i da niz odluka međunarodnih sudova koji potvrđuju obvezu primjene načela *res judicata* može dovesti do stvaranja običajnog pravila međunarodnog prava o obvezi poštovanja ovog načela. U tom smislu i Nacrt zaključaka ILC-a ističe da „opća pravna načela, kao izvor međunarodnog prava, nisu u hijerarhijskom odnosu s ugovorima i običajnim pravom“ (Zaključak br. 11. ILC).¹⁰⁹

6. ZAKLJUČAK

Međunarodni sudovi nastoje otkloniti suđenje u predmetima u kojima je odluku već donio drugi međunarodni sud. Tako je načelo *res judicata* u međunarodnom pravu počelo dobivati ulogu sredstva horizontalnog nadzora s ciljem osiguranja jedinstvene primjene međunarodnog prava.

¹⁰⁴ *Ibid.*, paras 55, 17.

¹⁰⁵ *Şamat v Turkey*, App No. 29115/07 (ECtHR, 21 January 2020), paras 65.

¹⁰⁶ U tom smislu valja napomenuti da je prijevod ove odredbe članka 35. stavka 2. b) u službenom tekstu manjkav s obzirom na to da prijevod glasi „(...) te ako ne sadrži nikakve nove relevantne činjenice“, dok je u izvornom tekstu navedeno „(...) i ne sadrži relevantne nove činjenice.“ Za tekst ECHR-a vidi *supra* (bilj. 33).

¹⁰⁷ *Peraldi v France*, App No. 2096/05 (ECtHR, 7 April 2009.).

¹⁰⁸ Detaljnije vidi Juraj Andrassy, Božidar Bakotić, Budislav Vukas, *Međunarodno pravo 1*, (Školska knjiga, 1995), 20.

¹⁰⁹ Za tekst Nacrta zaključaka vidi *supra* (bilj. 90), 2.

Nadalje, bez obzira na okolnost da se međunarodni sudovi pri primjeni načela *res judicata* pozivaju na odredbe svojih statuta, koji su formalno ugovori, primjena ovog načela vidljiva je povijesno gledano, a i danas, u različitim civilizacijskim sustavima. Upravo je ova okolnost od utjecaja na utvrđivanje izvora obvezatnosti, prije svega, svakog općega načela prava priznatog od civiliziranih naroda, pa tako i načela *res judicata*. Činjenica da se pri primjeni načela *res judicata* međunarodni sudovi pozivaju na ugovorne odredbe ne mijenja niti umanjuje njegov karakter općeg načela prava priznatog od civiliziranih naroda. Naime, ako jedno opće načelo prava bude kodificirano unutar drugog izvora međunarodnog prava, kao npr. odredba ugovora, tada će obvezivati i prema toj osnovi, ali samo države stranke ugovora. Nadalje, ako se uz *opinio juris*, primjerice na temelju niza jednakih odluka međunarodnih sudova, stvori praksa koju će pratiti svijest o obvezatnosti primjene načela *res judicata*, onda jest izvor prava i prema toj osnovi. Stoga, kako između izvora međunarodnog prava ne postoji hijerarhijski odnos, to niti načelo *res judicata* kao opće načelo prava priznato od civiliziranih naroda, ne gubi svoje značenje i izvor obvezatnosti čak i ako se istovremeno njegov sadržaj nalazi i u obliku normi drugih izvora prava. Konačno, valja primijetiti da u procesu institucionalne fragmentacije, međunarodni sudovi, pozivanjem bilo na odredbe svojih statuta ili neposredno na opće načelo prava priznato od civiliziranih naroda, doprinose primjeni ovog načela kao sredstva osiguranja jedinstvene primjene međunarodnog prava.

BIBLIOGRAFIJA

1. Amerasinghe C F, *Principles of the Institutional Law of International Organizations* (2th edn, Cambridge University Press 2005)
2. Andrassy J, Bakotić B, Vukas B, *Međunarodno pravo 1* (Školska knjiga 1995)
3. Aspremont J, The International Court of Justice as the Master of the Sources, u: Espósito C, Parlett K (ed.), *The Cambridge Companion to the International Court of Justice* (Cambridge University Press & Assessment 2023)
4. Barnett P R, *Res Judicata, Estoppel, and Foreign Judgments: The Preclusive Effects of Foreign Judgments in Private International Law* (OUP 2001)
5. Biblija (Kršćanska sadašnjost 1976)
6. Brierly J L, *The Law of Nations and Introduction to the International Law of Peace* (6th edn, OUP 1963)
7. Brownlie I, *Principles of Public International Law* (6th edn, OUP 2003)
8. Cheng B, *General principles of law* (Stevens & Sons Limited 1953)
9. Crawford J, *Brownlie's Principles of Public International Law* (12th edn, OUP 2012)
10. Degan V Đ, *Međunarodno pravo* (Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci 2000)
11. Gai, *Institutiones or Institutes of Roman Law by Gaius with a Translation and Commentary*, Revisited and Enlarged by E A Whittuck (ed.), Oxford at the Clarendon University Press, MDCCCCIV, knjiga IV
12. Helen Keller i Geir Ulfstein, *Individual complaints*, u UN Human Rights Treaty Bodies: Law and Legitimacy, ed. Helen Keller i Geir Ulfstein, (Cambridge University Press 2012)
13. Kur'an (Stvarnost 1985.)

14. Kurtović Š, *Hrestomatija opće povijesti prava i države*, I. knjiga, Stari i srednji vijek (Šefko Kurtović i Pravni fakultet u Zagrebu 1999)
15. Lapaš D, *Opća načela prava i međunarodno pravo* (1997) 30 (1–2) *Pravnik*, 29
16. Rosenne Sh, *The Law and Practice of the International Court*, 1990–1996, sv. III – Procedure, (Martinus Nijhoff Publishers 2000)
17. Shaw M N, *International Law* (9th edn, Cambridge University Press 2021)

PROPISI I DOKUMENTI

1. Američka konvencija o ljudskim pravima (UNTS, vol. 1144)
2. Bečka konvencije o pravu međunarodnih ugovora (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 16/1993, 9/1998) (HR)
3. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te Protokol br. 1, Protokol br. 4, Protokol br. 6 i Protokol br. 7. uz tu Konvenciju, te Protokol br. 11 uz tu konvenciju (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 18/1997) (HR)
4. Pakt Lige naroda (*League of Nations – Official Journal* 1920)
5. Povelja Ujedinjenih naroda (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 15/1993, 7/1994) (HR)
6. Protokol br. 12 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 14/2002) (HR)
7. Protokol br. 13 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda; Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 14/2002
8. Protokol br. 14 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 1/2006) (HR)
9. Protokol br. 15 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 13/2018) (HR)
10. Protokol o potpisivanju koji se odnosi na Statut PCIJ-a (*League of Nations – Treaty Series*, 1921, vol. 6., no. 170)
11. Protokol o sporazumu od 17. veljače 1903. između državnog tajnika Sjedinjenih Američkih Država i opunomoćenika Republike Venezuele o podnošenju arbitraži svih neriješenih zahtjeva građana Sjedinjenih Američkih Država protiv Republike Venezuele (Reports of International Arbitral Awards, Mixed Claims Commission United States-Venezuela 1903, vol. IX)
12. Rezolucija S/RES/827 (1993)
13. Statut ICJ-a (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 15/1993, 7/1994) (HR)

PRESUDE I DRUGE ODLUKE

1. Acevedo-Jaramillo et al. v Peru (IACtHR, Judgment of 7 February 2006)
2. Advisory Opinion of 23 July 1923 (including the text of the joint declaration by Judge Weiss, Judge Nyholm, Judge de Bustamante and Judge Altamira), PCIJ, File F. c. VII., Docket III. 3
3. Annex I. Decision concerning the joinder of the two suits introduced successively by the German Government, PCIJ, No. 7

4. Annex II. Case concerning certain German interests in Polish Upper Silesia, PCIJ, Order of Court dated March 26nd 1926, Series A, No. 7
5. Annex III. documents submitted by the parties during proceedings, PCIJ, Series A, No. 7
6. Case Concerning Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v Serbia and Montenegro), Judgment of 26 February 2007., I.C.J. Reports 2007
7. Case concerning certain German interests in Polish Upper Silesia (The merits), PCIJ, Judgment of 25 May 1926, Series A, No. 7
8. Case Concerning Certain German Interests in Polish Upper Silesia, PCIJ, Interpretation of judgments nos. 7 and 8 (The Chorzow factory), Dissenting opinion by M. Anzilotti, Series A.-No. 13
9. Case Concerning Certain German Interests in Polish Upper Silesia, PCIJ, Interpretation of judgments nos. 7 and 8 (The Chorzow factory), Judgment of 16 December 1927, Series A, No. 13
10. Case concerning the Arbitral Award made by the King of Spain on 23 December 1906, (Honduras v Nicaragua), Judgment of 18 November 1960., I.C.J. Reports 1960
11. Case concerning The Factory at Chorzow (Claim for indemnity) (Jurisdiction), Judgment No. 8 of 26 July 1926, Series A, No. 9
12. Case Concerning the Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador/Honduras: Nicaragua intervening), Judgment of 11 September 1992., I.C.J. Reports 1992
13. Interpretation of Judgments Nos. 7 and 8 Concerning the case of The Factory at Chorzow, PCIJ, Judgment no. II, 16 December, 1927, Series A.-No. 13
14. Military and Paramilitary Activities in und against Nicaragua (Nicaragua v United States of America), Merits, Judgment of 27 June 1986, I.C.J. Reports 1986
15. Peraldi v France, App no. 2096/05 (ECtHR, 7 April 2009)
16. Question of the Delimitation of the Continental Shelf between Nicaragua and Colombia beyond 200 Nautical Miles from the Nicaraguan Coast (Nicaragua v Colombia), Preliminary Objections, Judgment of 17 March 2016, I.C.J. Reports 2016
17. Request for Interpretation of the Judgment of 11 June 1998 in the Case concerning the Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria (Cameroon v Nigeria) Preliminary Objections (Nigeria V. Cameroon), Judgment of 25 March 1999, I. C. J. Reports 1999
18. Şamat v Turkey, App no. 29115/07 (ECtHR, 21 January 2020)
19. Tadić i dr., IT-94-1-A od 15. lipnja 1999.
20. The Matter of Dexter Eddie Johnson v Republic of Ghana, Application No. 01612017 Ruling (Jurisdiction and Admissibility) (ACtHPR 28 March 2019)
21. The Orinoco Steamship Company case (United States of America / Venezuela), PCA case no. 1909-02, Award, 24 October 1910
22. The Pious Fund Case (United States of America v Mexico), PCA Case No. 1902-01, Award, 14 October 1902

MREŽNI IZVORI

1. Protokol uz Afričku povelju o ljudskim pravima i pravima naroda o osnivanju Afričkog suda za ljudska prava i prava naroda (English translation), <<https://www.african-court.org/wpafc/wp-content/uploads/2020/10/2-PROTOCOL-TO-THE-AFRICAN-CHARTER-ON-HUMAN-AND-PEOPLES->

RIGHTS-ON-THE-ESTABLISHMENT-OF-AN-AFRICAN-COURT-ON-HUMAN-AND-PEOPLES-RIGHTS.pdf> pristupljeno 13. ožujka 2025.

2. Prva Haške konvencija o mirnom rješavanju sporova (English translation), <<https://docs.pca-cpa.org/2016/01/1899-Convention-for-the-Pacific-Settlement-of-International-Disputes.pdf>> pristupljeno 13. ožujka 2025.
3. Ruska nota od 11. siječnja 1899. (30. prosinca 1898.) (English translation), <https://avalon.law.yale.edu/19th_century/hag99-02.asp> pristupljeno 13. ožujka 2025.
4. Sudski poslovnik PCA-e (English translation), <<https://docs.pca-cpa.org/2015/11/PCA-Arbitration-Rules-2012.pdf>> pristupljeno 13. ožujka 2025.
5. The Proliferation of International Judicial Bodies: The Outlook for the International Legal Order, Speech by his Excellency Judge Gilbert Guillaume, President of the International Court of Justice, To The Sixth Committee of the General Assembly of the United Nations, 27 October 2000, (English translation) <<https://ghum.kuleuven.be/ggs/events/2013/springlectures2013/documents-1/guillaume-proliferation-intnat-judicial.pdf>> pristupljeno 13. ožujka 2025.
6. United Nations General Assembly, International Law Commission, Seventy-fourth session, (24 April – 2 June and 3 July – 4 August 2023), General Principles of Law, 12 May 2023, A/CN.4/L.982, (English translation), <https://www.un.org/en/ga/sixth/74/pdfs/statements/ilc/pca_1.pdf> pristupljeno 13. ožujka 2025.

Jasminka Đojinčević*

THE PRINCIPLE OF RES JUDICATA IN INTERNATIONAL LAW

Summary

The phenomenon of the increasing number of international courts that do not function as a hierarchically organised system raises the question of the legal force of their decisions as regards the same legal issues. In this context, the subject of this paper is to clarify the concept of the *res judicata* principle in the doctrine and practice of international courts, as well as to analyse its scope and effects when the case on the same legal issue has already been decided between the same parties before different international courts. The circumstance of application of different standards in the interpretation and application of the principle of *res judicata* before different international courts increases the risk of overlapping jurisdiction among them. Therefore, this paper is aimed at dealing with the question of whether, and to what extent, different legal standards of interpretation of the scope of the *res judicata* principle affect the imminent fragile cohesion, and consequently, the institutional fragmentation of the international judicial system. In order to more clearly define the effects of the principle of *res judicata*, the paper points out and analyses exceptions to the application of this principle. Finally, the paper aims at clarifying the different interpretations in the doctrine on the question of the legal nature of this principle in international law.

Keywords: *res judicata, sources of international law, general principles of law, fragmentation of international law*

This work is licensed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

* Jasminka Đojinčević, mag. iur., PhD student, Faculty of Law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, S. Radića 13, 31000 Osijek. E-mail address: jasminka.doc@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3606-6115>.

